

היום נלמד בעזרת ה':

גיטין דף עא

אדם שנשא אשה כשהיה פקח שקידושיו קידושין גמורים, ואח"כ התחרש, אינו יכול לגרש את אשתו לעולם, לפי שאין כח בגירושי חרשות להפקיע את קידושי פקחות.

אמר רב כהנא אמר רב: אם האדם הנ"ל יכול לדבר מתוך הכתב, כלומר שיודע לכתוב על הקלף 'כתבו ותנו גט לאשתי אתם פלוני ופלוני' ומסר להם, הרי זה פיקח גמור וכותבים ונותנים גט לאשתו.

אמר רב יוסף: מה רב משמיע לנו בזה? והרי כבר למדנו במשנה - נשתתק וכו'. כלומר ממשנתנו רואים שאפשר לגרש אשה ע"פ רמיזת הבעל למרות שהוא אילם, וא"כ כמו כן אפשר לגרש אשה ע"פ כתיבת הבעל למרות שהוא חרש.

אמר ליה רבי זירא: אילם כיון שהוא שומע הרי הוא כפיקח גמור, אבל רב דיבר על חרש שאינו שומע ואינו מדבר שאינו יכול לגרש את אשתו לעולם, ועל זה מחדש רב שאם הוא יכול לכתוב על הקלף ובזה לרמוז לנו שהוא רוצה לגרש הרי הוא כפיקח גמור, וללא דברי רב לא היינו יודעים זאת.

דתניא: וכפי שלמדנו בכרייתא - אדם המדבר ואינו שומע זהו 'חרש', אדם השומע ואינו מדבר זהו 'אילם', ושניהם נחשבים כפקחים גמורים. אבל לא על 'חרש' כזה (= המדבר ואינו שומע) דיברו חכמים, אלא בכל מקום שדיברו חכמים על 'חרש' כוונתם לחרש שאינו שומע ואינו מדבר שהוא נחשב לשוטה, ועל חרש כזה דיבר רב.

אישתקיל מילוליה: ניטל דיבורו. ו'אילם' הוא נוטריקון של 'אישתקיל מילוליה'.

אמר ר' זירא: אם קשה לי על דברי רב כהנא אמר רב, זה מה שקשה לי: שלמדנו בכרייתא - נאמר "וְנִפְשָׁךְ כִּי תִחָטֵּא וְשָׁמַעְתָּ קוֹל אֱלֹהִים וְהָיָה עֵד אֲלֶיךָ אוּ יָדַעְתָּ אִם לֹא יִגִּיד וְנִשְׁאַ עֲוֹנוֹ", כלומר אם אדם אמר לשנים שיעידו לו עדות, והם נשבעו לו

(המשך בדף הבא ↓)

שאינם יודעים להעיד לו, ואח"כ התברר שהם כן ידעו את העדות, הרי הם חייבים קרבן אשם מחמת שנשבעו לשקר. ומדברי הפסוק "אִם לֹא יֵגִיד וְנִשָּׂא עֹנֹו" אנו לומדים פרט לאילם שאינו יכול להגיד, כלומר שאם הוא אמר לאילם שיעיד לו והוא נשבע שאינו יודע ע"י שהרכין את ראשו לסימן שאינו יודע, ואח"כ התברר שכן ידע, אינו חייב קרבן. ע"כ הברייתא. ויש להקשות מדוע אינו חייב? והרי לדברי רב כהנא אמר רב הנ"ל הוא יכול 'להגיד' מתוך הכתב.

אמר ליה אביי: דין עדות שונה מדין גט, לפי שלגבי עדות נאמר "**על פי שנים עדים**", ומכאן לומדים שעדים יכולים להעיד בבית דין רק מפיהם ולא מפי כתבם, ולכן כתב אינו נחשב כלל לעדות, אבל לגבי גט מועילה הגדה מתוך הכתב.

קושיא: מיתיבי, כשם שבדקין אותו: את מי שנשתתק והרכין את ראשו.

למשאות ומתנות: למכור מנכסיו. **ולעדיות ולירושות:** יבואר מיד.

הגמ' מסיימת את הקושיא:

קתני מיהא עדיות: הברייתא אומרת שבדקים אותו לעדיות, דהיינו שיעיד עדותו מתוך הכתב, וקשה שהרי אמרת שאי אפשר להעיד מתוך הכתב לפי ש'מפיהם ולא מפי כתבם'.

תירוצ: אמר רב יוסף: כאן מדובר בעדות אשה, כלומר להעיד על אשה שבעלה מת ולהתיר לה להינשא, ורבנן הקילו בעדות זו והתירו להעיד מתוך הכתב.

קושיא: והא קתני ירושות: ולכאורה הכוונה שהוא מעיד על ירושה שהוריש אדם לחבירו, והרי הוא לא מדבר? והתשובה: שהוא רומז שהוא רוצה שבנו הבכור לא יקבל בירושה פי שנים בירושה אלא רק חלק אחד כמו שאר אחיו.

קתני מיהת למשאות ולמתנות: ולכאורה הכוונה שהוא מעיד ברמיזה על משא ומתן שעשו אחרים. והתשובה: שהוא מרמז על משא ומתן שהוא רוצה לעשות בעצמו.

מיתיבי חרש לא הלכו בו.. אבל לא לגיטין: והיינו כאשר הוא היה פיקח כשנשא את אשתו ולאחר מכן נתחרש, לא מועיל כתב ידו בשביל לגרש את אשתו. וקושיא על דברי רב כהנא בשם רב!

תירוץ: תנאי היא: באמת זו מחלוקת תנאים. התנא האחד הוא התנא הנ"ל. ועכשיו הגמרא מביאה את התנא החולק שהוא רשב"ג (שבעצם מובא בהמשך לכרייתא הזו).

בד"א בחרש מעיקרו: מכיון שלא היתה לו מעולם דעת צלולה כתב ידו אינו מועיל, אבל פיקח ונתחרש הולכים אחר כתב ידו.

קושיא: וחרש מעיקרו לא: האם חרש מעיקרו לא יכול לגרש את אשתו ברמיזה? והרי כל הקידושין שלו היו ברמיזה כלומר רק מדרבנן ולכן הוא גם יכול לגרש ברמיזה.

תירוץ: אי באשתו הכי נמי: אם היה מדובר שהוא קידש אשה באמת היה יכול לגרשה ברמיזה, אך כאן מדובר שנפטר אחיו ללא ילדים ואשתו נפלה לפניו ליבום והוא יבם אותה, ומכיון שהקשר של היבום הוא מדאורייתא הוא לא יכול לגרש אותה ברמיזה שהיא מדרבנן.

ממאן: ממי היא נפלה לו? אם מאחיו חרש כמותו - הרי כל הקשר של היבום הזה נובע רק מדרבנן כי האח קידש את אשתו ברמיזה, ולכן כאשר היא נופלת לפניו ליבום והוא מיבם אותה הוא יוכל לגרש אותה ברמיזה. אלא מדובר שמת אחיו פיקח, שהנישואין שלו היו נישואין גמורים, וממילא היבום של האח החרש הוא יבום גמור ולכן הוא לא יכול לגרש ברמיזה.

ואיבעית אימא: מדובר שמת אחיו החרש כמותו, ובכל אופן לאחר שהוא יבם את אשתו הוא לא יכול לגרשה ברמיזה, גזירה שלא יבואו להקל גם גם כשמת אחיו פיקח.

קושיא: אי הכי אשתו נמי: אם כך איך התירו לחרש מעיקרו לגרש את אשתו ברמיזה, נגזור אטו יבום מאחיו פיקח? והתשובה שיבום ביבום מתחלף (כלומר לא יבדילו בין המקרים), אבל נישואין ביבום לא מתחלפים.

שני אחין חרשין: שני אחים חרשים נשואים לשתי אחיות - חרשות/פקחות/אחת חרשת ואחת פיקחת. או מקרה הפוך: שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחים - חרשים/פקחים/אחד חרש ואחד פיקח. בכל המקרים הללו אם מת אחד האחים, אשתו שנפלה ליבום פטורה מיבום וחליצה משום 'אחות אשתו' (שהרי שני האחים או שתי האחיות היו שווים בחרשותם וממילא בדרגת נישואיהם).

ואם היו הנשים 'נכריות' ולא אחיות - אם רוצה היבם הוא יכול לכנס אותה, אבל לא לעשות חליצה (משום שאין חליצה בחרשים, כי החרש והחרשת צריכים לומר משפט מסויים בחליצה). ולאחר היבום אם רוצה היבם הוא יכול לגרשה (משום שכל הקידושין של היבמה לאחיו היו 'קידושי חרשות' ולכן הוא יכול לעשות 'גירושי חרשות').

מוכח שחרש שיבם את אשת אחיו החרש כמותו, יכול לגרש אותה לאחר מכן, ולא גוזרים אטו פיקח.

אלא מחוורתא: ולכן הגמרא מסיקה כמו התירוץ הראשון שנאמר למעלה.

רבי יוחנן חוזר לדברי רשב"ג הנ"ל:

אמר רבי יוחנן: רשב"ג שאמר 'במה דברים אמורים וכו' לא בא לפרש את דעת רבנן (כלומר הדעה הכתובה בבבלייטא שהובאה בגמרא קודם לכן), אלא הם חולקים עליו ולדעתם גם פיקח ונתחרש אינו יכול לגרש בכתיבה. וכמו שביארנו למעלה.

אמר אביי אף אנו נמי תנינא: במשנה במסכת יבמות: **נשטית:** פקח שנשא פקחת ונשטית - לא יגרשנה, תקנה דרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר. **נתחרש הוא:** פיקח שלאחר הנישואין נתחרש - אינו יכול לגרש את אשתו לעולם, כי היא מקודשת בקידושין גמורים והוא יכול לגרש אותה רק מדרבנן.

מדוע המשנה מדגישה 'לא יוציא עולמית'? אלא כוונתה שאפילו על ידי כתיבה הוא לא יכול להוציאה. וזו דעת רבנן החולקים על רשב"ג.

אמר רב פפא: אם רבי יוחנן לא היה מלמד אותנו שרשב"ג חולק על רבנן, היינו סוברים שהוא בא לפרש אותם, ומה שכתוב במשנה ביבמות 'לא יוציא עולמית' - הכוונה שאפילו אם אנו רואים שהוא חריף ומבין עניין אינו יכול לגרשה, אמנם בכתב ידו מודים רבנן שיכול לגרש.

אי נמי: היינו אומרים ש'לא יוציא עולמית' בא רק לחדד את ההבדל בין הרישא לסיפא. כלומר ברישא שהיא נשטית 'לא יוציא' רק מדרבנן שלא ינהגו בה מהג הפקר, אבל בסיפא שהוא נתחרש 'לא יוציא עולמית' מדאורייתא. אך כאמור על ידי כתיבה יכול להוציאה.

משנה: אמרו לסופר: כלומר והם אמרו לסופר שיכתוב והם אמרו לעדים שיחתמו - הגט בטל, עד שיאמר הבעל לסופר בעצמו שיכתוב ולעדים שיחתמו. טעם הדבר יתבאר בגמרא.

גמרא: טעמא דלא אמר תנו: מדברי המנה מדויק שדוקא בגלל שהבעל אמר להם 'כתבו' אינם יכולים לומר לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו, אבל אם היה אומר להם 'תנו' היה הגט כשר. וזאת משום שבמשנה מדובר שהוא אמר לשלושה 'כתבו' וכדעת רבי מאיר. וכדלהלן:

למדנו במשנה (לעיל סו') אמר לשניים 'תנו גט לאשתי' - אפילו שהוא לא אמר להם 'כתבו' - כוונתו שהם בעצמם יכתבו את הגט ויתנו לה אותו. **או לשלושה כתבו גט ותנו לאשתי** - אם אמר לשלושה 'כתבו' גט ותנו לאשתי' מכיון שהוא אמר להם במפורש שיכתבו את הגט, עליהם לכתוב אותו ולמסור אותו בעצמם והם לא יכולים למנות עדים אחרים שיעשו זאת (מכיון שהבעל מתבייש שיוודע לאחרים שהוא לא יודע לכתוב גט).

אבל אם אמר לשלושה 'תנו גט לאשתי' - מכיון שהוא לא אמר להם לכתוב את הגט, הוא בעצם עשה אותם 'בית דין' והם יכולים למנות עדים אחרים שיכתבו ויחתמו ויתנו את הגט לאשתו. זו דעת רבי מאיר הסובר ש'מילי ממיסרי לשליח' (כלומר דיבור שציווה המשלח את השליח, השליח שקיבל אותו יכול למסור אותו לשליח אחר), אבל דעת רבי יוסי שגם באופן זה צריכים לכתוב ולמסור את הגט בעצמם כי לדעתו 'מילי לא ממיסרי לשליח'.

ממילא בהכרח שהמשנה היא אליבא דרבי מאיר ומדובר כאן שהוא אמר זאת לשלושה. ולכן דוקא אם אמר כתובו עליהם לכתוב את הגט בעצמם, אבל אה היה אומר להם 'תנו' היו יכולים לומר לסופר שיכתוב ולעדים שיתנו.

אימא סיפא: המשנה מדגישה שהגט בטל עד שיאמר הבעל לסופר ויכתוב. משמע שאין שום אפשרות שהשליח יוכל למנות שליח - וזו שיטת רבי יוסי, כי לשיטת רבי מאיר אם הבעל יאמר 'תנו' הם יכולים למנות את הסופר שיכתוב. נמצא שהרישא היא רבי מאיר והסיפא רבי יוסי. וזה דבר קשה לכאורה!

תירוצו: אין, רישא רבי מאיר וכו': אכן כן. ואין זו קושיא.

אביי אמר: כל המשנה היא אליבא דרבי מאיר. ובסיפא מדובר שהוא לא אמר 'תנו' ולכן אין שום מצב שהם יוכלו לומר לסופר לכתוב אלא רק הבעל בעצמו יוכל לעשות זאת. הגמרא מקשה על אביי מדוע לא אמרה המשנה 'עד שיאמר תנו'? אביי מנסה לתרץ שוב בדומה להנ"ל, והגמ' דוחה. ולכן אביי מסיק שכל המשנה היא אליבא דרבי יוסי וכפי שתבאר הגמרא.